

Eskilstuna C

Lärohandledning för högstadiet och gymnasiet.

Eskilstuna stadsmuseum

**Faktorigatan 4, 632 20
Eskilstuna**

Även om ni går själva i utställningarna på Eskilstuna Stadsmuseum så är det viktigt att ni anmäler er i förväg så att inte grupper krockar med varandra. Detta gör ni till Stadsmuseets reception på telefon **016-710 23 75** onsdag - fredag 11.00–16.00.

Vad är Eskilstuna C?

Eskilstuna C står för Eskilstuna Central och är en sambandscentral där 400 år av historia i Eskilstuna är samlat. Utställningen behandlar tiden från 1600-talet fram tills idag där varje århundrade gestaltas av föremål, texter, ljud och bilder. Varje århundrade visas utifrån 4 olika teman; arbete, fritid, brott och hälsa. Du tillgodogör dig bilder, ljud, texter och föremål genom att använda dig av touch-skärmar, en skärm för varje århundrade. När du trycker på någon av rubrikerna tänds en monter, ser du en text, startar ett bildspel, eller börjar musik att spela. Beroende på vad du väljer.

Återkommande för alla århundraden är texter om befolkningen, tapetfragment samt olika typer av lås. De har ingen rubrik utan går att läsa mer om under de här symbolerna.

Lär dig om enskilda händelser i Eskilstunas historia eller titta på förändring över tid. Hur har staden och befolkningen vuxit? Vad arbetade man med i Eskilstuna på 1700-talet och hur låter en hit från 1600-talet?

Det här materialet behandlar 16-, 17-, 18- och 1900-talen. I materialet finns uppgifter som kan göras individuellt eller i grupp. Här finns direkta uppgifter för olika århundraden samt fördjupningsfrågor. Som lärare kan du även plocka frågor och sätta ihop egna formulär.

Uppgifterna kan göras individuellt eller i grupp.

Då utställningen är liten och det bara finns en touch-skärm per århundrade rekommenderar vi att klassen delas in i mindre grupper som tilldelas varsitt århundrade att arbeta med som de sedan redovisar för varandra, i klassrummet eller på museet.

Exempel på uppgifter:

I 600-talet:

Personer:

- Vem var hustru Åleta och på vilket sätt tycker du hennes liv berättar något om Eskilstunas historia?

Musik:

- Vad heter musikstycket som spelas i utställningen?
- Vad betyder det?
- Vad handlar musikstycket om?
- Vilka instrument spelas?

Mat och måleri:

- Ge några exempel på vad man kunde äta i Eskilstuna på 1600-talet?
- Ser du några skillnader eller likheter med dagens mat?
- Kunde det vara någon skillnad på vad man åt? Varför?
- Maten i måleriet framställs så vackert som möjligt. Varför tror du?

Yrken:

- Nämn några vanliga yrken i Eskilstuna på den här tiden.
- Är det något särskilt yrke ni tror kvinnor arbetade med, är det något särskilt yrke ni tror män arbetade med?
- Hur är det idag? Finns det yrken som ni tycker att män arbetar med mer eller kvinnor?

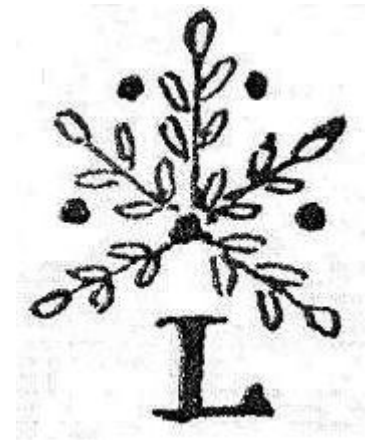
Slottet brinner:

- Vilket år brann Slottet i Eskilstuna ned?
- Var stod slottet? Finns det något kvar av det?
- Var fanns det ett eklöv någonstans och vilken symbolik har lövet?

1700-talet

Personer

- Vem var Maria Leijel och på vilket sätt tycker du hennes liv berättar något om Eskilstunas historia?
- Vem var Anna Ersdotter och på vilket sätt tycker du hennes liv berättar något om Eskilstunas historia?
- 1743 döms Stina Berg till döden för ett brott, vilket?
- Vad berättar Stinas öde om Eskilstunas historia?

Pest och koppor

- Vad är det för något i montern?
- Vad användes den till och av vem?

Lasarettet

- Vad är det för något i montern? Vad användes det till? Av vem? Varför?
- Var låg Lasarettet någonstans?
- Vilken sjukdom var det främst man tänkte sig bota där?
- Vilka var de fyra kroppsvätskorna?
- På vilket sätt trodde man att de påverkade hälsan?

Eskilstuna Fristad:

- På vilket sätt var fristaden fri?

Yrken:

- Nämn några vanliga yrken i Eskilstuna på den här tiden.
- Är det något särskilt yrke du tycker har försvunnit? Är det något som finns kvar idag?
- Hur är det idag? Vilka yrken idag tror ni kommer var försvunna om 200 år? Vilka tror ni kommer finnas kvar?

1800-talet

Nattvakten

- Vilket år fick Eskilstuna sina första gatlykter?
- På vilket sätt lyste lyktorna?
- Vad är det för något i montern och vem använde det?

Dödens försäkring

- Vad handlar texten Eskilstuna "Prima Lif" om?
- Vilka personer påverkades av Prima Lif och på vilket sätt?
- Vad berättar detta om Eskilstunas historia?

Vaccination

- Vilken sjukdom var det man började vaccinera mot på 1800-talet?
- Vad använde man för verktyg när man vaccinerade?

Minst Lise Olof Larsson till Stockholms för
och vill du försäkra ditt prima lif?
Bulle-fille, Bulle-fille, prima lif?
Till Eskilstuna dig så begif!
Bulle-fille, Bulle-fille, Dom,
Det gör ingenting härnäst du är,
du får dig försäkrat för hvad du begär
Ja låna och lytta, blott de kunnat gå
till Doktor Palin, försäkringar få.
I en del med sluga agenter och P
det måste du, när som ditt brev, du
En blick uppåt tuffan här ovan gif
Här får du se Eskilstunas "Prima lif"
Med höggande armar (så här de stå,
och vacilla, som skulle i grafven de gå
Man leder dem från till Herr Doktors
han måtte "sine gestalter" bes

Skenbart trolleri

- Vem var Carl Bils?
- Vilket år kom han till Eskilstuna?
- Vad gjorde han här?
- Vad var "Second" och "Premier" för något? Vad berättar det om Eskilstunas historia?

Befolkning och arbete

- Hur många levde i Eskilstuna i början av århundradet?
- Hur många i slutet av århundradet?
- Nämn en anledning till att befolkningen kunde minska, nämn en anledning till att den kunde öka.
- Var arbetade en silverpolererska någonstans?

1900-talet

Bot för lungshot

- Nämn två anledningar till att man besökte ett sanatorium.
- Varför tror du att det fanns flera sanatorier i staden runt sekelskiftet 1900?

Är vattnet i ån skadligt?

- På vilket sätt hörde Eskilstunaåns gula näckrosor och föroreningar ihop?
- Vad orsakade föroreningarna?

Nakenchock

- Varför beslagtogs bilderna i montern?
- Vad berättar bilderna om Eskilstunas historia?
- Vad berättar bilderna om kvinnorna på bilderna?
- Hur är det idag? Finns det bilder som kan beslagtas för att det "sårar sedligheten" eller bilder som beslagtas av andra anledningar?

Kuriren Censureras

- Varför beslagtogs Eskilstuna Kuriren?
- Vad hette Kurirens chefredaktör?
- Läs klippet som censurerades 1942, vad i texten tror du det var som hotade Sveriges neutralitet?

En vild konsert i sporthallen

- Varför låste vaktmästarna i sporthallen in en känd artist 1956?
- Vad hette artisten?
- Vad för typ av musik var artisten förknippad med?

Sjöstaden

- När slutade sjötrafiken upphöra i Eskilstuna?
- Vad berodde det på och hur kom det att påverka staden?

Fördjupningsuppgifter

Dela in gruppen i 4 mindre grupper, varje grupp får ett århundrade 16-, 17-, 18- eller 1900-talet att titta närmare på. Genom att titta sig igenom monitorn, läsa texter, titta på bilder, lyssna på ljud och se föremål ska de skapa en fiktiv person i deras egen ålder som lever i Eskilstuna under den tid de blivit tilldelade. Detta genom att gemensamt svara på frågorna:

Föreställ dig att ni lever i Eskilstuna under det århundrade du blivit tilldelad:

Vad heter du?

Hur gammal är du?

Hur ser din familj ut?

Vad jobbar dina föräldrar med?

Var bor du?

Går du i skolan eller jobbar du?

Vad gör du på fritiden?

Vad vill du bli när du blir stor?

Vad tycker du är det viktigaste i livet? Familj, pengar, att få gå i skolan, att ha någonstans att bo eller andra saker?

Föremål och Personer:

- A. Välj en person i utställning som du tyckte var spännande. Vem är det och vad berättar den personens historia om Eskilstunas historia? Berätta i text eller bild.
(ex. Hustru Åleta, Carl X Gustav, Jean de la Vallé, Anna Ersdotter, Stina berg, Jakob Johan Ankarström, Lorenz Lycka, familjen Siegroth, Carl Bils, läkaren Gallén, stadsläkaren Pallin, Lionel Hampton.)
- B. Berätta om ett föremål från utställningen som du tyckte var spännande. Vad var det för något och vad kunde den saken hjälpa till att berätta om? Berätta i text eller bild.
- C. Alla människor har föremål som kan berätta något om den personen. Välj ut någon av dina egna saker som du tror kan berätta om dig. Det kan vara något du tycker om, något du använder ofta eller något som är typiskt för dig. Berätta om saken i text och bild.

Jämförandeövningar:

1. 1600 + 2000-tal

- Jämför branden i Eskilstuna 1680 med branden 2009. Vad var det för byggnader som brann? Vart låg byggnaderna? Vilka hade bott i byggnaderna? Finns det något kvar av byggnaderna idag? Varför startade bränderna?

2. 1700-tal + 1800-tal + 2000-tal.

- Jämför böldpesten, smittkoppor och svininfluensan. På vilket sätt påverkade sjukdomarna livet i staden? Kunde man skydda sig sjukdomarna? På vilket sätt? Vet man hur många som dog i pesten? Varför?

3. 1600-tal + 1900-tal

- Lyssna på de båda musikstyckena. Vilka likheter och skillnader finner du mellan dagens populärmusik och den på 1600-talet? Vilka är artisterna och vilka är kompositörerna? Vilka var det som lyssnade på musiken?

4. Tapeter och lås- alla århundraden

- I utställningen finns tapeter och lås från olika tidsepoker, ett för varje 25-årperiod. I monitorn för varje århundrade kan du läsa mer om dem. Jämför två tapeter och två lås från olika århundraden med varandra! På vilket sätt är de lika? På vilket sätt är de olika? Hur har de förändrats över den tid som är emellan dem?